

MODERNISMEN I

FAGERSTA KOMMUN

Kommunberättelsen ger i text och bild exempel på vad som hänt i kommunen under modernismen. I tid rör vi oss från 1930-talet, då funktionalismen slog igenom i Sverige till och med 1970-talet och de stora bostadsprogrammen. Kommunberättelsen lyfter fram intressanta byggnader och bebyggelsemiljöer från modern tid och vill inspirera till vidare upptäcktsfärder i kommunens och länets moderna historia och kulturarv.

FAGERSTA BRUK AB GJORDE FAGERSTA TILL EN AV DET SVENSKA STÅLETS HUVUDSTÄDER

Fagersta

Fagersta kommun är belägen i norra delen av Västmanlands län och är en del av Bergslagen. Järnbruken var den ekonomiska grunden och bildandet av den stora brukskoncernen Fagersta Bruk AB gjorde Fagersta till en av det svenska stålets huvudstäder. Redan på Stockholmsutställningen 1930 presenterade bruket det hypermoderna materialet rostfri plåt i ett nytt sammanhang – i form av en vattenfontän. Den moderna staden tog form redan på 1930-talet. Då byggdes brukskoncernens huvudkontor som ett av det modernaste i landet och det omfattande egnahemsbyggandet startade. Bruket hade egen byggnadsavdelning och anlidade Cyrillus Johansson att rita både för företaget och staden på 1940-talet. Med hjälp av stadsarkitekten Nils Myrberg och storbyggmästaren Anders Diös växte en nästan helt ny stad fram. Med höghus och nytt stadscentrum växte Fagersta från bruksort till en modern stad.

STAD 1944 OCH KOMMUN 1971

Fram till 1944 ingick orten Fagersta i Västanfors socken. Hela socknen fick detta år stadsrättigheter och det bestämdes samtidigt att den nya staden skulle heta Fagersta. Församlingen behöll dock namnet Västanfors. Till följd av detta har

det funnits två centrumbildningar alldeles intill varandra. När järnvägen först år 1900 drogs fram till Västanfors och Fagersta fick orterna varsin järnvägsstation, i Västanfors kallad Fagersta Central och i Fagersta kallad Fagersta Norra.

År 1967 införlivades Västervåla församling med staden, varvid ytan nästan fördubblades. I samband med kommunreformen 1971 blev Fagersta en kommun.

JÄRNBROKEN DEN EKONOMISKA GRUNDEN

Stångjärnshammarbruken Semla, Fagersta och Västanfors grundades på 1600-talet och därmed lades den ekonomiska grunden för Västanfors församling. Järnindustrin gynnades starkt av tillkomsten av Strömsholms kanal på 1790-talet och de transporter som då blev möjliga. Fagersta bruk började utvecklas till traktens huvudbruk under 1800-talets första hälft och var därefter under ständig utbyggnad. Invid bruket växte ett helt brukssamhälle fram.

RIKSVÄGEN DELADE FAGERSTA

Vägförbindelserna i kommunen har följt Kolbäcksåns dalgång i nord-sydlig riktning från Mälardalen. Riksvägen drogs genom Fagersta på 1960-talet och delade orten i två delar. Trafikleden band samman den stora industribygden i Bergslagen med Västerås och dess djuphamn.

Fagersta centrum med Fagersta bruks huvudkontor i förgrunden. Flygfoto från 1958.

| Fagersta Bruks huvudkontor från 1939 med påbyggd våning från 1961.

ROSTFRITT FRÅN FAGERSTA BRUK AB

Fagersta Bruks AB har varit den dominerande arbetsgivaren på orten under hela 1900-talet. Här fanns en omfattande tillverkning av stålmanufaktur, bland annat olika verktyg och stål-linor. En viktig produkt var det rostfria stålet. Ett av de största kallvalsverken för rostfri plåt i Europa uppfördes 1931 i Fagersta. I den nyuppförda plåtslageriverkstaden tillverkades olika produkter av rostfritt och syrefritt stål. I Fagersta fanns en stor hemtillverkning av rostfri plåt, där privatpersoner tillverkade olika föremål av bitar man kom över.

INDUSTRIEBYGGELSENS EXPANSION

Från grundläggandet av Fagersta bruk på 1600-talet och fram till den stora expansionsperioden i slutet av 1800-talet förändrades inte byggnadsbeståndet nämnvärt. Bruket var då koncentrerat till Andra sidan och till Holmen, den lilla ön i Kolbäckssån. I slutet av 1800-talet skedde en förskjutning mot

den östra åstranden och under 1900-talets första hälft, då bruksområdet fortsatte att byggas ut, skedde en utvidgning åt norr. Där uppfördes på 1940-talet bland annat ett nytt stålverk och ett nytt driftskontor. Brukets industribyggnader ritades av ingenjörsfirmor eller av det egna ritkontoret och de administrativa byggnaderna fick i regel en mer påkostad utformning.

SVERIGES MODERNASTE KONTORSBYGGNAD

En ny brukskoncern bildades 1927 genom sammanslagning av några järnbruk i Bergslagen: Fagersta bruks AB, Horndals Jernverks AB, Klosterverken (Långshyttan) och bruksrörelsen vid Gimo-Österby. Två år senare infogades Forsbacka Jernverks AB i den nya brukskoncernen. Huvudkontoret placerades i Fagersta och stod färdigt 1939, strategiskt placerat vid järnvägen mellan bruket och samhället. Byggnaden ritades av Cyrillus Johansson och är hans mest monumentala byggnad i Fagersta. När kontorshuset invigdes ansågs det vara det modernaste i Sverige med kontorslandskap, hissar och egen telefonväxel. Många inredningsdetaljer utfördes i blankpolerat rostfritt stål. Interiörens väggmålningar med motiv från koncernens olika arbetsplatser skapades av konstnären Nils Öst. Bruksledningen hade en påkostad avdelning på första våningen med utsikt över stora delar av bruket och över parken framför kontoret. År 1961 fick kontorsbyggnaden en fjärde våning.

FONTÄN PÅ STOCKHOLMSUTSTÄLLNINGEN

Fagersta Bruk lät tillverka en vattenfontän i rostfri plåt till Stockholmsutställningen 1930. Det var på denna utställning som den nya funktionalistiska arkitekturen introducerades i Sverige. Fontänen togs fram av brukets reklamchef Per Gösta Lindberg för att man från företagets sida ville sprida kännedom om att materialet rostfri plåt också kunde användas i konsten. År 1944 överlämnades den som gåva till staden och fontänen står sedan dess i Vilhelminaparken.

| Ett av få funkishus på Andra sidan.

FÖR ARBETARNAS TREVNAD OCH HYGIEN

När bruket expanderade krävdes en allt större arbetskraft. Den som fanns att tillgå inom landets gränser räckte inte till utan bruket rekryterade också från bland annat Finland, Norge, Danmark och Österrike.

Det var viktigt för arbetsgivaren att få arbetarna att vilja stanna i företaget och på orten. I samtida dagspress redovisade man att de nya industribyggnader som byggdes på 1930-talet försågs med kakelklädda tvätt-, dusch- och omklädningsrum samt matsalar. Tvål och handduk ingick i lönen. Fagersta Bruk var ett av de stora industriföretag som inrättade en egen byggnadsavdelning för att på ett konstruktivt sätt försöka lösa arbetarnas bostadsfråga.

"FAGERSTAHEMMEN VÄXA FRAM MED AMERIKANSK FART"

Så löd rubriken när brukets egnahemsverksamhet presenterades i Västmanlands Allehanda hösten 1939. Från starten 1906 och fram till 1933 hade drygt 150 egnahem uppförts i brukets regi och därefter hade byggnadstakten ökat. Bakom brukets framgångsrika egnahemsverksamhet låg bland annat mycket billiga tomter och fördelaktiga lån. Svenska Handelsbanken var majoritetsägare i brukskoncernen och en viktig långgivare till egnahemsbyggarna. Småhusen på Egnahemsområdet var byggda i trä och innehöll fyra rum och kök samt en liten trädgård.

EGEN ELSPIS OCH TEKNISK INFRASTRUKTUR

Bruket ordnade också med elektrisk ström till ett billigt pris, vilket medförde att många skaffade sig elektriska spisar. Bruksområdet hade 1939 omkring 5 000 invånare men beräknades snart växa till 8 500 personer. Egnahemsområdets expansion gjorde att bruket byggde gator och bidrog med 50 procent i samhällets vattenledningsförening. Det var också bruket som elektrifierade orten inledningsvis.

FÖRSTA BOSTADSRÄTTSFÖRENINGEN 1935

Fagerstas första bostadsrättsförening bildades 1935 av en grupp brukstjänstemän med lån från bruket och ritningar från byggnadsavdelningen. Bruket lämnade fortsättningsvis kontantbidrag till förvärv av bostadsrätter. På Egnahemsområdet uppfördes de två första bostadsrättshusen i staden i form av tidstypiska lamellhus.

Bostadsrättsbyggandet kom att bli ett särdrag i Fagerstas bebyggelseutveckling. Att så många byggde bostadsrätter påverkade ägarstrukturen i stort och 1965 ägdes drygt sextio procent av lägenheterna i Fagersta av bostadsrättsföreningar. Det var en anmärkningsvärt hög andel i jämförelse med riksgenomsnittet.

CYRILLUS JOHANSSON RITADE 40-TALSSTADEN

Med hjälp av en rad skickliga arkitekter skapades bebyggelse av hög kvalitet i många av Bergslagens industriorter. Fagersta bruk anlätte arkitekten Cyrillus Johansson för många uppdrag på 1930- och 40-talen, vid samma tid som han var verksam som stadsarkitekt i Ludvika.

I Fagersta ritade han ett 30-tal projekt, av vilka några aldrig genomfördes. Det var fråga om såväl tekniska byggnadsverk som offentliga byggnader, affärshus och bostäder.

Förutom huvudkontoret ritade han på bruksområdet laboratoriets ombyggnad, huvudställverk, rörverk och valsverk. I samband med stadsbildningen 1944 ritade han stadsplanen brandstation, brukskyrka och transformatorstation. Dessutom ritade han bostads- och affärshus i centrum och en del privatvillor. Bland dessa fanns ett förslag från 1945 på en villa för tandläkare Karlberg på Brinellvägen. Villan kom senare att utföras av Ralph Erskine.

EN AV LANDETS STÖRSTA TVÄTTSTUGOR

En kollektiv tvättinrättning byggdes i centralt i Fagersta för att kunna betjäna 800 familjer. Det var återigen Cyrillus Johansson som stod för ritningarna, daterade till 1942. Tvättstugan var centralt belägen på Sturevägen 11. Utvändigt hade den stora spröjsade fönster och invändigt gav han tvättstugan ett himmelsblått tak prytt med flygande sjöfåglar.

EGNAHEMSUTSTÄLLNING 1944

På Egnahemsområdet ritade Cyrillus Johansson fyra radhus 1941, egentligen utformade som kedjehus, på Sädesvägen. Husen beskrevs utförligt i samtida arkitekturtidskrifter i samband med den egnahemsutställning som anordnades där 1944. Johansson framhöll där de stora fördelarna som han såg med radhuset som hustyp.

Radhus på Sädesvägen ritade av Cyrillus Johansson 1941. Här arrangerades en egnahemsutställning 1944.

Transformatorstation från 1947 av Cyrillus Johansson. Brandstationens torn skymtar till höger.

Överst: Brandstationen från 1940 efter Cyrillus Johanssons ritningar. Brandstationskvarteret från början av 1940-talet.

Luftbevakningstornet från 1944. Vaktkuren längst upp omges av en balkong och kröns av en spira med vindflöjel.

Detalj av Risbroskolans fasad. Skolan byggdes av Byggnadsfirman Anders Diös.

PÅKOSTAT LUFTBEVAKNINGSTORN

Luftbevakningstornet i Fagersta byggdes 1944, också detta efter ritningar av Cyrillus Johansson. Det var för byggnadstypen ovanligt påkostat eftersom det var arkitektritad och uppfört i gedigna material. Den invändiga trappan är dagsljusbelyst via betongglas. Tornet användes inte länge eftersom det stod färdigt först i andra världskrigets slutskede och hotet mot Fagersta och dess industri i och med krigsslutet försvann.

AKTÖRERNA SOM BYGGDE DEN NYA STADEN

Flera stora byggföretag bidrog också till den höga kvaliteten på bebyggelsen runt om i Bergslagens industriorter. Förutom de största aktörerna som HSB och riksbyggen var Byggnadsfirman Anders Diös en byggare som gjort omfattande avtryck runt om i Bergslagen och på flera orter i Västmanlands län.

Diös verkade i Fagersta 1944–54 och det var dåvarande disponenten vid Fagersta bruk, Hjalmar Åselius, som först lockade Diös till Fagersta för att bygga. Där fick företaget en framträdande roll i arbetet med att bygga en nästan helt ny stad. Den första byggnaden Åselius önskade sig var ett affärshus som skulle utgöra början till ett stadscentrum. Stadsarkitekten Nils Myrberg som också verkade i Fagersta på 1940- och 50-talen kom, liksom Diös, till staden 1944. Myrberg var också angelägen om att skapa ett nytt stadscentrum

”1944 fanns inget centrum i Fagersta. Det kvarter som heter centrum var bara en åker. Som butikscentrum räknades Västanfors, dit Fagerstafruarna for för att handla.”

TRIVSAMT ATT BO I FAGERSTA

KOLARBY – "STADEN I TIMMERSKOGEN"

Kolarby byggdes 1947–51 och var ortens första bostadsområde på obebyggd mark. Bostadsområdet Kolarby uppfördes på en tallskogsbevuxen platå och utgjordes av två stora bostadsrättsföreningar med cirka 600 lägenheter, Kolarby och Bäckens park.

Husen ritades av stadsarkitekten Nils Myrberg och byggdes av Diös. De moderna lägenheterna i Kolarby blev eftertraktade av bruksarbetarfamiljerna och många barn har växt upp här. Det fanns gott om butiker, serviceinrättningar och lekplatser på gårdarna. Området rönt stor uppmärksamhet i sin samtid och omtalades som ett av Sveriges bästa bostadsområden.

MODERNA BOSTÄDER GAV GODA ARBETARE

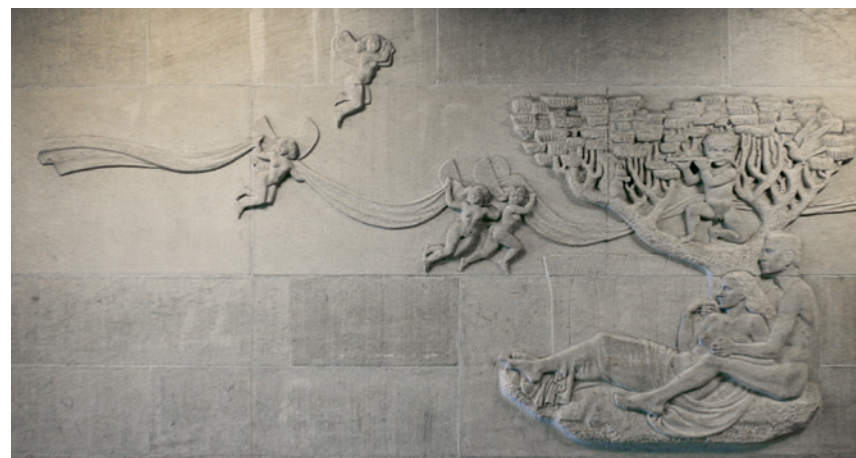
Brukets överingenjör Arthur Åhrén ansåg att tillgången till goda moderna bostäder var en av de viktigaste förutsättningarna för att kunna rekrytera bra arbetskraft:

"En viktig vinst med all denna nybebyggelse har naturligtvis varit att Fagersta blivit mera stadsliknande, fått mera modern service, blivit mera lättarbetat för hemmafruar och mera trivsamt att bo i för hela familjen. Sådant gör det lätt att få god arbetskraft av alla typer, tjänstemän, förmän, arbetare."

Åhrén framhöll också att den nya bebyggelsen dessutom förde det goda med sig att människor från olika sociala skikt i samhället började bosätta sig i samma områden. Tjänstemännen hade tidigare alltid bott i villor med enskilt läge på Andra sidan i anslutning till Fagersta bruks herrgård, åtskilda från staden både av bruket och Kolbäcksån.

SJUKVÅRDSCENTRUM MED NYA FAGERSTA LASARETT

På 1940-talet beslutades att sjukhuset i norra Västmanland skulle flyttas från Norberg till Fagersta och därmed blev Fagersta ett centrum för sjukvården i den nordvästra länsdelen. Uppdraget att rita det nya sjukhuset gick efter en arkitekttävlan till Anders Tengbom i Stockholm. Han ritade en tegelbyggnad i form av ett så kallat T-sjukhus, där längor utgick från ett centralt trapphus. Teglet hämtades från Sala tegelbruk. Sjukhuset invigdes 1949 och anläggningen var mycket påkostad. Här satsades stort på konst, bland annat i form av en väggrelief av Stig Blomberg vid huvudingången. En parkanläggning utformades av Walter Bauer och Erik Anjou, två av tidens främsta trädgårdsarkitekter. Sjukhusets vänthall hade utsikt mot parken genom ett stort glasat väggparti.

| Stig Blombergs relief vid dåvarande entrén till Fagersta lasarett.

De nio höghusen vid Ringvägen i Risbroområdet byggdes 1962–65. Lekparker och grönområden anlades och många barnfamiljer flyttade hit. Flygfoto från 1965.

FRÅN TVÅ TILL TRE VÅNINGAR OCH HÖGRE

I 1940-talets stadsplan tänkte sig Cyrillus Johansson ett ganska glest och lågt centrum kring brukskyrkan och den omgivande parken. Nya bostadsområden som då var på planeringsstadiet var Norrby, Per Ols hage, Skogslund norr om vattenreningsverket och Kolarby.

I början av 1950-talet rådde stor bostadsbrist i Fagersta och stadsarkitekten Nils Myrberg ville ha en högre exploatering för den växande staden. Skalan gick upp från två- och trevåningshus till höghus. Johansson ritade ett par hus i centrum medan Myrberg svarade för flertalet bostadshus.

Ett nytt affärscentrum växte fram kring nuvarande Järntorget. Där anlades också Vilhelminaparken 1953. I parken byggdes då en estrad för konserter samt en liten serveringslokal. Trevåningshus i rött tegel blandades upp med åttavåningshus och bruksarbetarna erbjöds att bo i moderna lägenheter. Brukets direktör flyttade in i en lägenhet som upptog hela övre planet i ett av höghusen och gav då hustypen en statushöjning.

DE STORA VARUHUSEN

I slutet av 1950-talet byggdes varuhus i Fagersta centrum. Det första EPA-varuhuset öppnade 1955 i det nuvarande bibliotekets lokaler. Två år senare, 1958, öppnade det första Domusvaruhuset genom att den gamla kooperativa butiken vid Stationsvägen byggdes till. Varuhuset i Fagersta blev det nittonde varuhuset i KF:s regi som öppnade det året i landet. På övre våningen fanns både inomhus- och utomhusservering. EPA satsade 1966 på ett nytt varuhus på Västmannavägen. Det nya varuhuset hade eget bageri och barservering. År 1973 var det dags för Domus att bygga ett nytt varuhus tvärs över Dalavägen, ett stråk som då bröts sönder. En tid efter det att det nya stora Domusvaruhuset slog upp sina portar avvecklade EPA helt sin verksamhet i Fagersta

STORA PLANER

Fagerstas första generalplan upprättades i slutet av 1950-talet med Uno Åhrén som rådgivare. Åhrén var en av de arkitekter som introducerade funktionalismen i Sverige i slutet på 1920-talet och som också var en av dess främsta förespråkare. Centrum genomgick stora förändringar på 1960- och 70-talen. När den nya riksvägen drogs genom staden 1966 bröts torget, som hade varit den gamla mötesplaten, sönder.

Flerbostadshus på Sveavägen.

| Fontänen i Västanfors kom på plats 1966. I fonden höghuset från 1958.

Fontänen i rostfritt stål tillverkades av Fagersta bruk och ställdes ut på Stockholmsutställningen 1930. Foto Anna Ahlberg, Västmanlands läns museum.

| Gröndalsparken i Västanfors. Flygfoto från 1958.

Utvecklingen gick bland annat mot ett bilfritt centrum med gågator. ett nytt generalplanearbete påbörjades i slutet av 1960-talet av Lars Bryde arkitektkontor AB i Stockholm. År 1973 var den nya generalplanen färdig och utformningen av centrum ansågs vara en av de viktigaste stadsbyggnadsuppgifterna.

KOMMUNALHUS I HÖGHUS

Det var, liksom runt om i övriga landet vid den här tiden, aktuellt att bygga ett nytt kommunalhus i Fagersta på 1940-talet. En byggnad projekterades och fick bygglov 1944 men uppfördes aldrig. En arkitekttävlan om ett nytt förvaltningshus utlystes 1977. Ett vinnande förslag utsågs men frågan bordlades på grund av stålkrisen. 1984 flyttade kommunförvaltningen i stället in i några ombyggda bostadshöghus på Norbergsvägen.

VÄSTANFORS

Västanfors stationssamhälle blev ett municipalsamhälle 1928. Hela Västanfors socken gavs stadsrättigheter 1944. Det bestämdes då att den nya staden skulle heta Fagersta, medan församlingen behöll namnet Västanfors. I samband med detta upphörde alltså municipalsamhället Västanfors. Som kyrkby, väg- och järnvägsknut utgjorde Västanfors huvudcentrum i socknen ända fram till slutet av 1940-talet.

TRÄINDUSTRI OCH MEJERI

Förutom stångjärnshammarbruket i Västanfors växte sig några andra industrier starka. En av dessa var AB Karl Hedinstrå som startade 1917 utvecklades till ett av de största och modernaste trähyvlerierna i landet. En livsmedelsindustri växte också fram ur Västanfors Andelsmejeriförening. År 1936 uppfördes en ny mejeribyggnad vid Engelbrektsvägen och rörelsen övertogs 1941 av Mjölkcentralen. Senare utvidgades den till en centralanläggning och en ny byggnad uppfördes 1957 på Säteriområdet, det nuvarande industriområdet i Västanfors.

LÄNETS FÖRSTA KREMATORIUM INVIGDES 1935 I VÄSTANFORS

LÄNETS FÖRSTA KREMATORIUM

Västmanlands läns första krematorium invigdes 1935 i Västanfors. Det var samtidigt landets första landsortskrematorium. Ursprunget till krematoriebyggnaden var ett begravningskapell, Skogskapellet, uppfört 1906. Det var på 1930-talet som krematoriebyggandet tog fart i Sverige och 18 stycken togs i bruk detta decennium. Kapellet och krematoriet i Västanfors är beläget vid sjön Kratten genomgick en större renovering 1967.

SMÅHUSBYGGANDE PÅ 1940- OCH 50-TALEN

År 1942 påbörjades bygget av bostadshus i terrängpartiet mellan Fagersta och Melingsjön. Ett femtiotal villor påbörjades eller färdigställdes 1942, så gott som samtliga enfamiljsvillor. Någon godkänd stadsplan fanns inte. Ett nytt egnahemsområde byggdes 1956.

NYTT AFFÄRSCENTRUM INVID FAGERSTA C

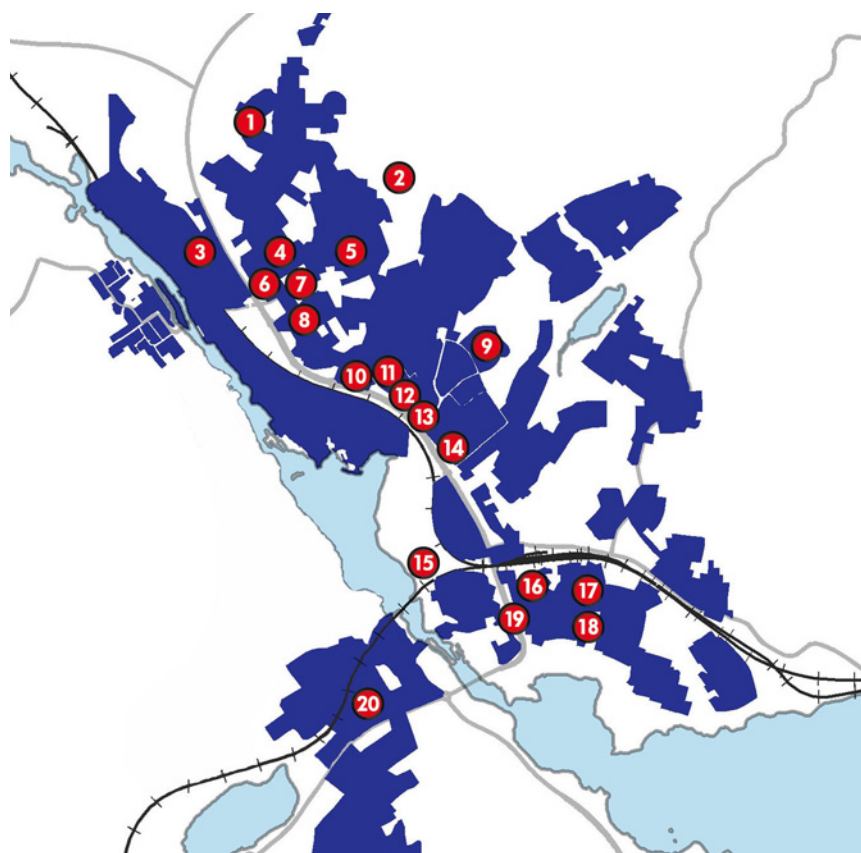
År 1958 började Svenska Riksbyggen bygga ett nytt kvarter invid järnvägsstationen i Västanfors, kallad Fagersta central. Det skulle bli två huskroppar med tre våningar och ett åttavåningshus. Husen skulle inrymma 48 bostadslägenheter samt en garagelänga. I bottenvåningen på samtliga hus skulle affärslokaler inrymmas. En stor Konsumbutik flyttade in i höghusets bottenplan. Därmed fick Västanfors ett utökat affärscentrum.

Före detta BP-macken på Brinellvägen.

FÖRSLAG PÅ FÖRDJUPNINGAR:

- En strategi eller ett program som omfattar kommunens moderna bebyggelsemiljöer.
- En pedagogisk strategi eller ett program för att lyfta fram modernismen i kommunen.
- Råd och riktlinjer för underhåll och ombyggnad av modernismens bebyggelse.
- Det omfattande bostadsbyggandet i Fagersta Bruks regi.
- Det ovanligt omfattande bostadsrättsbyggandet.
- Dokumentation av bebyggelsen som ritats av arkitekten Cyrillus Johansson.

- 1 Kolarbyn
- 2 Luftbevakningstornet
- 3 Bruksområde
- 4 Tvättstuga
- 5 Egnahem
- 6 Brandstation och transformatorstation
- 7 Vilhelminaparken med fontän och Brukskyrkan
- 8 EPA
- 9 Risbron

- 10 Brukshotellet
- 11 Villa Karlberg
- 12 Bensinmack
- 13 Brinellskolan
- 14 Sjukhuset
- 15 Krematorium
- 16 Västanfors affärscentrum
- 17 Mejeri
- 18 Gröndalsparken
- 19 Riksväg
- 20 Säteriet

KÄLLOR & LITTERATUR

Västmanlands läns museums arkiv.
Bygglovarkivet, Avesta kommun.
Arkitekt- och ritningsregistret, Arkitekturmuseet, Stockholm.

INFORMANTER

Sten Bernhardsson, Fagersta kommun.
Lennart Hagman, Västmanland-Dalarna miljö- och byggförvaltning, Avesta.

INTERNET

http://www.fagersta.se/kultur/ark_fagersta.htm

Brunnström, Lisa. *Det svenska folkhemsbygget. Om kooperativa förbundets arkitektkontor*. Stockholm 2004.
Darphin, Jean-Paul. *Avtryck av den industriella utvecklingen. En inventering i Västmanlands län 1998–1999*. Västerås 1999.
"Det nya Västanfors växer fram". *Västmanlands Läns Tidning* 1958–02–20.
Anders Eriksson. *Byggnadsinventering av norra industriområdet i Fagersta*. Fagersta: Fagersta kommun 1998.
Fagersta kommun. Generalplan 1973. Fagersta 1973.
"Industrinum 7". *Västmanlands Allehanda*. 1939–09–30.
Isacson, Maths. *Industrisamhället Sverige. Arbete, ideal och kulturarv*. Lund 2007.
Jandér, Tage (red). *Västerås, Anders Diös bygger...* Uppsala 1969.
Karlsmo, Emelie. *Rum för avsked. Begravningskapellets arkitektur och konstnärliga utsmyckning i 1900-talets Sverige*. Göteborg 2005.
Nyblom, Peter & Margaretha Eriksson. *Fagersta mitt i seklet*. Fagersta 1999.
Nyblom, Peter & Margaretha Eriksson. *Fagersta framtidsstaden*. Fagersta 2007.
Stjernlöf-Lund, Anita. *Cyrrillus Johansson. Från Askersund till Östersund*. Karlstad 2008.
Tengbom, Anders. "Fagersta Lasarett". *Byggmästaren* 1951:12.
Vikström, Eva. *Bruksandan och modernismen. Brukssamhälle och folkhemsbygge i Bergslagen 1935–1975*. Stockholm 1998.
"Västanfors från luften". *Västmanlands Läns Tidning* 1956–10–05.
"Västanfors – socknen som är vattenrik men badfattig". *Västmanlands Läns Tidning* 1942–11–21.
Österberg, Henning (red). *Att bo i Fagersta*. Fagersta 1958.

TEXT

Maria Mellgren. Västmanlands läns museum.

FOTO

Anders Forsell. Västmanlands läns museum.
Flygfoton från AB Flygtrafik 1958 & 1965.

GRAFISK FORMGIVNING

Emelie Söderlund.

OMSLAGSBILD

Brandstationen i Fagersta uppfördes 1940 efter Cyrillus Johanssons ritningar.

BAKSIDESBILD

Punkthusen på Risbron uppfördes 1962–65.

Västmanlands läns museum har under arbetet med kommunberättelserna inom projektet Modernismen i Västmanland kommunicerat med Sten Bernhardsson, Raija Edvinson och Anne Lenberg-Halén, Fagersta kommun. Elfride Fleck, Erika Flygare och Lennart Hagman, Västmanland-Dalarna miljö- och byggförvaltning, Avesta kommun.

Med projektet *Modernismen i Västmanland* vill Länsstyrelsen i Västmanlands län och Västmanlands läns museum lyfta fram länets moderna historia och bebyggelsemiljöer. Tidsperioden är av stor vikt för länets framväxt och har satt avtryck i den fysiska miljön som är både omfattande och komplexa. Inom projektet uppmärksammar vi länets moderna kulturarv så att modernismens kulturhistoriska värden och kvaliteter inte går förlorade. Läs mer på projektets hemsida: www.modernismen.se

Länsstyrelsen
Västmanlands län

